

ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ПЕРСОНАЛУ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ: АНДРАГОГІЧНИЙ ПІДХІД

На сучасному етапі розвитку освітньої системи актуальним стає питання підвищення професійного рівня педагогічного персоналу закладів освіти. Науковцями глибоко усвідомлюється науково-практична доцільність необхідності обґрунтування теоретико-методологічних засад підготовки фахівців педагогічного профілю до майбутньої педагогічної діяльності.

Розвиваючи систему освіти в Україні, ми повинні враховувати загальноосвітні тенденції, серед яких пріоритетом виступає спрямованість на індивідуалізацію, тобто реалізацію потенціалу особистості, в тому числі і професійного, через орієнтацію системи освіти на задоволення її потреб.

Однією з суттєвих характеристик розвитку освіти кінця ХХ – початку ХХІ ст. є зміна концепції «освіта на все життя» на концепцію «освіта впродовж життя», адаптація освітнього процесу до потреб особистості, створення умов для її професійного та особистісного розвитку. Тобто саме буття людини має бути нерозривно пов'язано з навчанням. Тільки тоді людина спроможна стати справжньою й цілісною особистістю [4, с. 42].

Відповідно до запитів суспільства та вимог держави завданнями вищої школи у сучасних соціокультурних умовах є підготовка конкурентоздатного фахівця, якісними характеристиками якого є: розвинутий інтелект, культура наукового мислення, здатність до культуротворчого діалогу, стійка ціннісна орієнтація на творчу самореалізацію і саморозвиток у наукоємному, інтелектуальноємному, культуроємному освітньому просторі [5, с. 146].

До особливостей навчання дорослих відноситься відчуття дорослим потреби у навчанні, усвідомлення цілей навчання та прийняття їх як своїх власних. Однією із вимог андрагогічного підходу є розвиток рефлексивного мислення слухачів. Серед основних положень, які на нашу думку, суттєво відрізняють андрагогічну модель освіти від традиційної є використання досвіду дорослих у процесі навчання [7, с. 435].

З точки зору андрагогіки дорослі, які навчаються, відчують глибоку потребу в самостійності, самоврядуванні, провідній ролі в процесі навчання. Завдання педагога полягає в тому, щоб заохотити та підтримати розвиток дорослого учня. Основною характеристикою навчального процесу є самостійне визначення дорослим учнем параметрів навчання, набуття знань, формування умінь, навичок, необхідних особистісних якостей [3].

Сучасну теоретичну базу досліджень андрагогіки становлять ідеї і положення концепції неперервної освіти, відповідно до якої навчальна діяльність є складовою способу життя людини на всіх етапах її життя. Неперервність освіти в свою чергу є найважливішим соціально-педагогічним принципом неперервного становлення і розвитку особистості. У багатьох країнах світу освіта дорослих стала наднаціональною галуззю, що має міжнародні, континентальні структури управління і поширення. Сучасна педагогічна наука досить активно переймається завданням проектування контурів системи освіти дорослих, про що свідчить узагальнення матеріалів ООН, ЮНЕСКО, МОП, ЄФО [7, с. 428].

Нині мета вищої освіти співвідноситься з формуванням компетентностей та опануванням компетенцій. Нові перетворення в системі вищої освіти повинні підвищити якість навчання та стимулювати пошук науково обґрунтованих та більш ефективних підходів до вдосконалення системної організації навчального процесу у

вищих навчальних закладах (ВНЗ). Однією з умов забезпечення цього є вдосконалення та розвиток професійної компетентності науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів. Показником професійності викладача є рівень опанування ним професійних компетенцій [2].

Компетентність трактується як здатність особистості успішно задовольняти індивідуальні та соціальні потреби, діяти й виконувати поставлені завдання. Кожна компетентність побудована на поєднанні взаємовідповідних знань, умінь і практичних навичок, ставлень і цінностей, поведінкових компонентів, усього того, що може мобілізувати особистість до активної дії [1].

Ситуація, що склалася на теренах сучасного ринку праці, свідчить про збільшення інтересу до такого товару як професійна компетентність педагогічного працівника. Це проявляється у високих вимогах до його конкурентоспроможності та якості рівня його компетентності.

Формування змісту нового рівня професійного розвитку персоналу вищої школи повинно відбуватися з урахуванням таких складових: участь у наукових дослідженнях, які відбуваються в актуальному полі сучасної фундаментальної та прикладної тематики; навчання здобувачів вищої освіти сучасним науковим знанням з використанням сучасних навчально-інформаційних технологій; здатність до співпраці зі здобувачами вищої освіти в побудові їх освітньої траєкторії в рамках моделі студентоцентрованого навчання; здатність до роботи в умовах інституційної відкритості вищих навчальних закладів; знання іноземних мов та орієнтація на академічну мобільність [5, с. 152].

Компетенціями педагогічних працівників ЗВО є коло повноважень з їхньої професійної діяльності, а саме індикатори готовності до здійснення професійної діяльності на конкретному професійному рівні. Професійна компетентність педагогічного працівника у цьому випадку складає рівень опанування, застосування, відстеження та оцінювання компетенцій щодо своєї професійної діяльності.

Професійна компетентність викладача ЗВО – це складне інтегративно-динамічне особистісне утворення, що складається з ієрархічно взаємопов'язаних функціонально-особистісного і структурно-особистісного ресурсів, що виявляються у рівні розвитку основних (когнітивного та діяльнісного) і підтримуючих (мотиваційного, емоційно-вольового та ціннісно-рефлексивного) компонентів, що дозволяють викладачу впевнено реалізовувати посадові функції адекватно педагогічної ситуації [6, с. 11].

Кожний етап професійного зростання педагогічного працівника закладу вищої освіти характеризується удосконаленням професійних навичок, які проявляються у процесі його педагогічної діяльності. На нашу думку, професійна діяльність у цьому випадку ґрунтується на високій психологічній компетентності та соціальній відповідальності. Показником сформованості професіоналізму педагогічного працівника є його готовність до самоосвіти, самовдосконалення, створення ним нових форм і видів освітньої взаємодії з колегами та слухачами, а також набуття ним педагогічної майстерності через оволодіння формами, методами і засобами педагогічної діяльності, які сприяють його професійному зростанню та самовдосконаленню.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Біляннін Г.І. Профілі професійної компетентності управлінського персоналу закладів освіти // Народна освіта. Електронне наукове фахове видання. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=523

2. Борова Т.А. Професійна компетентність науково-педагогічних працівників Вищого навчального закладу як індикатор ефективності їхньої діяльності // Проблеми інженерно-педагогічної освіти: зб. наук. праць. – Вип. 32-33. – Харків, Українська інженерно-педагогічна академія (УІПА), 2011. – 322 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://library.uipa.edu.ua/images/data/zbirnik/32-33/11btacpi.pdf>

3. Зінченко С.В. Розвиток особистісних якостей дорослих засобами тренінгових технологій // Сучасні підходи та технології соціально-психологічної та корекційної роботи з різними віковими групами населення: зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф., 20-22 червня 2014 р. – Одеса: Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, 2014. – С. 374-379 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://lib.iitta.gov.ua/7816/.pdf>

4. Лук'янова Л.Б. Освітні потреби різних категорій дорослих у контексті особистісного і професійного розвитку // Професійна освіта: андрагогічний підхід: монографія [кол. авторів; за ред. О.А. Дубасенюк]. – Житомир: Вид. О.О. Євенок, 2018. – 452с.

5. Мирончук Н.М. Професійна діяльність викладача вищої школи: суспільні виклики та проблеми змісту підготовки // Професійна освіта: андрагогічний підхід: монографія [кол. авторів; за ред. О.А. Дубасенюк]. – Житомир: Вид. О.О. Євенок, 2018. – 452 с.

6. Професійно-педагогічна компетентність викладача вищого навчального закладу: навч. посіб. [за ред. І.Л. Холковської]. – Вінниця: ТОВ «Нілан ЛТД», 2017. – 144 с.

7. Яшник С.В. Андрагогічний підхід у підготовці керівників до управлінської діяльності // Науковий вісник НУБіП України. Серія: Педагогіка, психологія. Філософія. – Ч. 1. – № 199. – 2014. – С. 428, 435.